

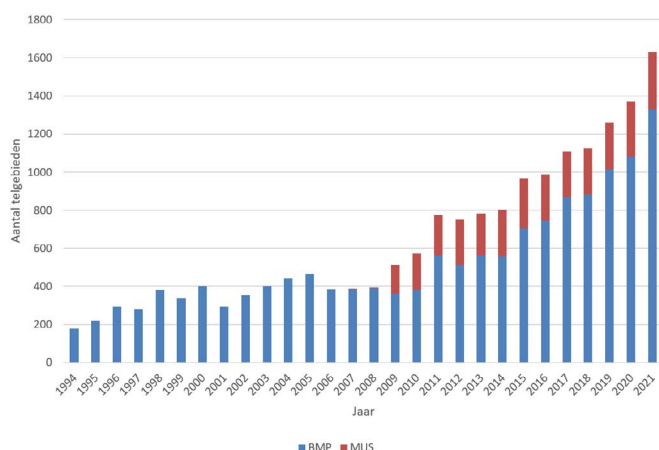
NEM Meetprogramma Dagactieve Zoogdieren

Elk voorjaar zijn er weer veel vogeltellers van Sovon die ook de zoogdieren in hun telgebied tellen. Dankzij deze tellers en de faciliteiten die Sovon biedt om die tellingen door te geven is het mogelijk om veranderingen in de populatie van een aantal algemeen voorkomende soorten 'dagactieve zoogdieren' te volgen. Dit telproject voor zoogdieren is alweer vele jaren onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring. Hier bespreken we de resultaten tot en met 2021.

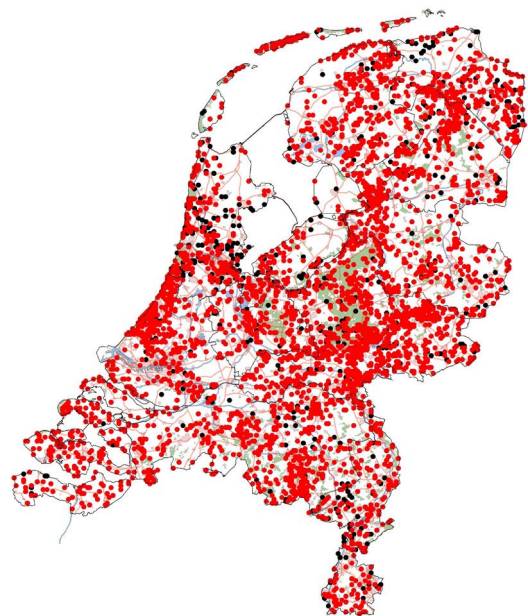
Ontwikkeling in het aantal telgebieden

Sinds 2018 zijn naast de tellingen binnen het Broedvogel Monitoring Project (BMP) ook de zoogdiertellingen van het Meetprogramma Urbane Soorten (MUS, met zoogdierdata vanaf 2009), door Sovon beschikbaar gesteld en in dit meetprogramma opgenomen. Daardoor is het jaarlijks aantal getelde telgebieden vanaf 2009 behoorlijk toegenomen. Daarmee worden de trends en indexen van soorten die in het stedelijke gebied worden aangetroffen meer robuust. Maar ook het aantal telgebieden binnen BMP neemt toe en dan met name vanaf 2011. Het aantal telgebieden waarvan zoogdiertellingen wordt doorgegeven lag in de periode 2011-2014 rond de 800 per jaar, maar neemt bij BMP na 2014 nog weer verder toe, met een opvallend grote toename in 2021 (figuur 1). Binnen MUS bedroeg het aantal telgebieden in de periode 2014-2019 tussen de 240 en 260. In 2021 is dit gestegen naar 300, waardoor het totale aantal telgebieden in het meetprogramma ruim de 1.600 overschrijdt.

Met de toevoeging van de MUS-tellingen is de verdeling van de telgebieden over Nederland een stuk uitgebreider geworden (figuur 2), maar er blijven wel verschillen in dichtheid. De vastelandsduinen en de zuidelijke rand van de Veluwe zijn bijvoorbeeld veel dichter bemonsterd dan Noordwest Friesland, het noordoosten van Noord-Holland, Noord-Oost-Polder, Twente en het Groene Hart. Al komen er in die laatste regio langzaam maar meer telgebieden bij. Meer meetpunten in de laatste regio's blijven echter welkom.

Figuur 1. Het jaarlijks aantal getelde telgebieden vanuit de meetprogramma's Broedvogel Monitoring Project (BMP) en Meetprogramma Urbane Soorten (MUS), waarvan over de periode 1994-2021 gegevens van zoogdieren zijn binnengekomen.

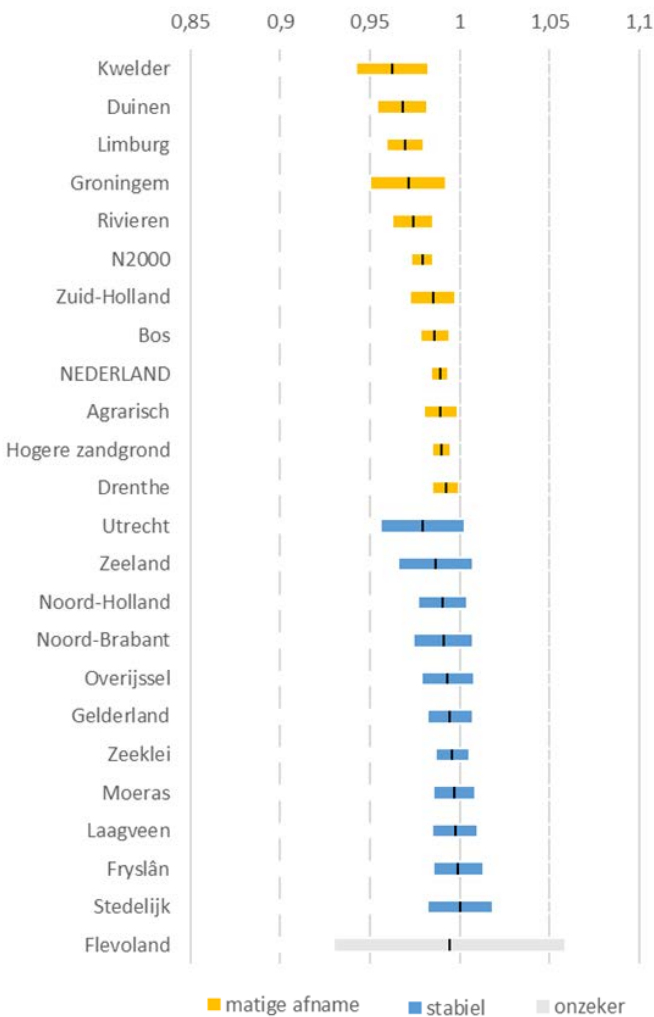
Figuur 2. Ligging van de telgebieden waarvan zoogdiergegevens zijn ontvangen over de periode 1994-2021 (zwarte stippen alleen gegevens van vóór 2010, rode stippen gegevens vanaf 2010, rode stippen kunnen over zwarte stippen vallen).

Indexen

Indexen en trends worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek berekend. Daarbij wordt – waar mogelijk – ook gecorrigeerd voor de hiervoor gesignaleerde over- of onder bemonstering evenals voor ontbrekende waarnemingen. Dit levert voor elk teljaar een indexcijfer voor de populatiegrootte.

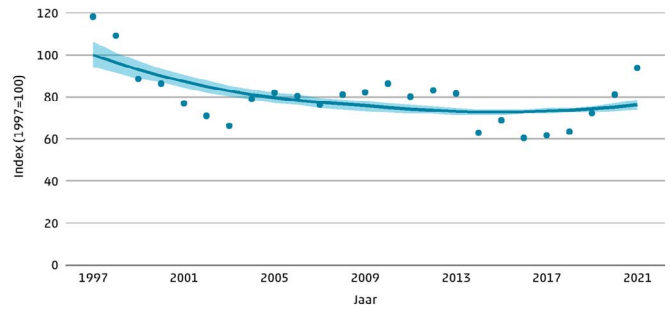
Haas

De afname van de populatie hazen na de start van de tellingen is in Nederland sinds 2003 aanvankelijk omgebogen naar een herstel, maar na 2013 is de populatie afgenomen (figuur 3; n= 3085). Ondanks dat er sprake is van herstel in de periode 2019/2021, is er over de gehele periode landelijk sprake van een matig afnemende populatie. In de meeste provincies is de populatie over de periode 1997-2021 stabiel (figuur 4). In Drenthe en Zuid-Holland zijn de trends in vergelijking met vorig jaar van stabiel naar een matige afname gegaan. In Utrecht is de trend van een matige afname naar een stabiele trend gegaan.

Figuur 4. Trends van haas in de periode 1997-2021 in Nederland, de provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen. Weergegeven zijn de richtingscoëfficiënten van de trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, blauwe of grijze balk).

Haas

Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2022

Figuur 3. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de haas in Nederland, in de periode 1997-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

Als we de in figuur 4 weergegeven trends over de gehele periode vergelijken met de trends van de laatste twaalf jaar, dan zijn er veel overeenkomstige trends, maar ook tien verschillen die tot een andere trendbeoordeling leiden (tabel 1). Op de provincie Fryslân na, is de trend voor de laatste twaalf jaar positiever dan voor de periode vanaf 1997. Alleen in Fryslân is er sprake van een ongunstiger trend.

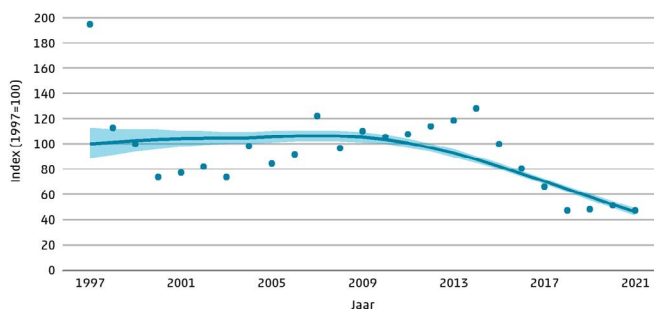
Tabel 1. Trendbeoordelingen van haas over de periode 1997-2021 en 2010-2021, alleen voor gebieden waar deze van elkaar verschillen (-- sterke afname, - matige afname, -/+ stabiel, + matige toename, ++ sterke toename, ? onzeker).

	trend 1997-2021	trend 2010-2021
Nederland	-	-/+
Hogere zandgronden	-	-/+
Bos	-	-/+
Agrarisch	-	-/+
Rivieren	-	-/+
N2000	-	-/+
Stedelijk	-	-/+
Drenthe	-	-/+
Groningen	-	?
Fryslân	-/+	-

Konijn

Voor de gehele periode (1997-2021) is er sprake van een matig afnemende populatie in Nederland (figuur 5, n=1786). Bij het konijn is sprake van een neerwaartse trend in de beginjaren van de tellingen, waarna de populatie vanaf 2003 weer opkrabbelt. Deze daling weerspiegelt de effecten van de virusziekte RHD (soms ook afgekort als VHS), die in het begin van de jaren '90 voor het eerst in ons land werd gesignaleerd. De situatie is na 2014 weer verslechterd. Deze afname komt waarschijnlijk op conto van een nieuwe variant van het RHD-virus (RHDV-2). Voor de laatste 12 jaar (periode 2010-2021) is er in Nederland inmiddels sprake van een sterke afname.

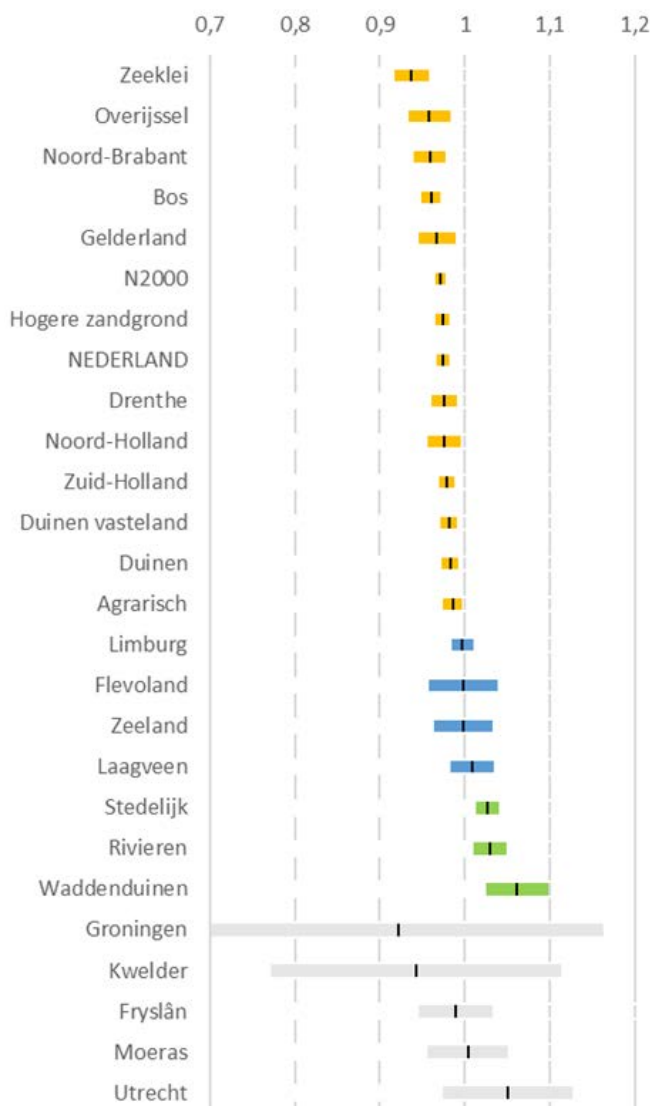
Konijn

Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2022

Figuur 5. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van het konijn in Nederland, in de periode 1997-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

In figuur 6 staan de lange termijn trends in de verschillende provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen weergegeven. Daarin valt op dat er grote verschillen bestaan in de trend per regio, type of provincie. Zo laat het rivierengebied en de stedelijke omgeving een matige toename zien, terwijl onder andere op de zeelei en in Gelderland juist sprake is van een matige afname. In een aantal gebieden is de situatie verslechterd in vergelijking met het voorgaande jaar. Zo is de trend in Drenthe, Zuid- en Noord-Holland en de duinen van stabiel in een matige afname veranderd. In Overijssel is de onzekere trend veranderd in een matige afname. Alleen in bos is de trend ten positieve gekeerd van een matige afname naar stabiel.

Als we de trendbeoordelingen over de gehele periode vergelijken met die van de laatste twaalf jaar, dan zijn daar opvallende en opvallend veel verschillen te zien. In bijna alle gevallen is de situatie in de laatste twaalf jaar slechter dan de trend voor de gehele periode (tabel 2). Voor Fryslân en Utrecht was de trend voor de gehele periode onzeker, maar de laatste twaalf jaar laat wel een duidelijke trend zien, een matige afname in Fryslân en een matige toename in Utrecht.

- matige afname
- stabiel
- matige toename
- onzeker

Figuur 6. Trends van konijn in de periode 1997-2021 in Nederland, de provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen. Weergegeven zijn de richtingscoëfficiënten van de trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, blauwe, groene of grijze balk)..konijn in Nederland, in de periode 1997-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

Tabel 2. Trendbeoordelingen van konijn over de periode 1997-2021 en 2010-2021, alleen voor gebieden waar deze van elkaar verschillen (-- sterke afname, - matige afname, -/+ stabiel, + matige toename, ++ sterke toename, ? onzeker).

	trend 1997-2021	trend 2010-2021
Nederland	-	--
Hogere zandgronden	-	--
Bos	-	--
Agrarisch	-	--
Noord-Brabant	-	--
N2000	-	--
Duinen	-	--
Duinen vasteland	-	--
Zuid-Holland	-	--
Drenthe	-	--
Noord-Holland	-	--
Overijssel	-	--
Zeeklei	-	--
Limburg	-/+	--
Laagveen	-/+	--
Stedelijk	+	--
Rivieren	+	-/+
Fryslân	?	-
Utrecht	?	+
Zeeland	-/+	?
Flevoland	-/+	?

De konijntellingen in het duingebied door vrijwilligers van Sovon (BMP) geven voor de periode van 1997-2021 een matige afname weer, maar voor de afgelopen twaalf jaar een sterke afname. Diezelfde recente afname in de konijnenpopulatie in de duinen is eveneens waar te nemen bij de tellingen van konijnen door de duinbeheerders (zie ook elders in deze Telganger). Daarbij is ook over de veel langer lopende onderzoeksperiode (1984-2021) al sprake van een matige afname, omdat daarin ook de afname door RHD in de jaren '90 tot uitdrukking komt. Wat nog wel opvalt is dat de tellingen op de Waddeneilanden zowel volgens BMP (periode 1997-2021) als volgens

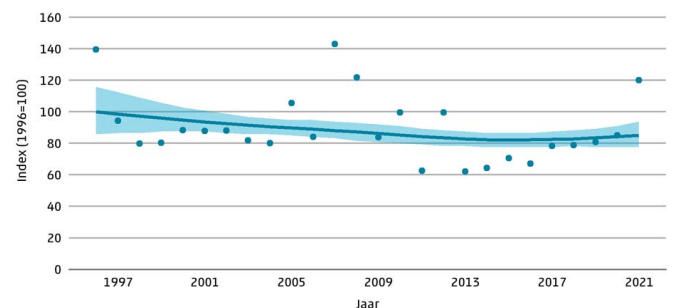
de tellingen van de duinbeheerders (periode 1993-2021) een matige toename laten zien. Vermoedelijk is de Waddenzee een forse barrière voor overdracht van het RHD/RHDV-2 virus van het vasteland naar de Waddeneilanden.

Eekhoorn

De populatie van de eekhoorn heeft zich in 2021 behoorlijk herstelt. De trend in Nederland is over de periode 1996-2021 stabiel (figuur 7, n=968). Vorige jaren was er nog sprake van een matige afname. Figuur 8 geeft de trends in een aantal gebieden waar eekhoorns voorkomen.

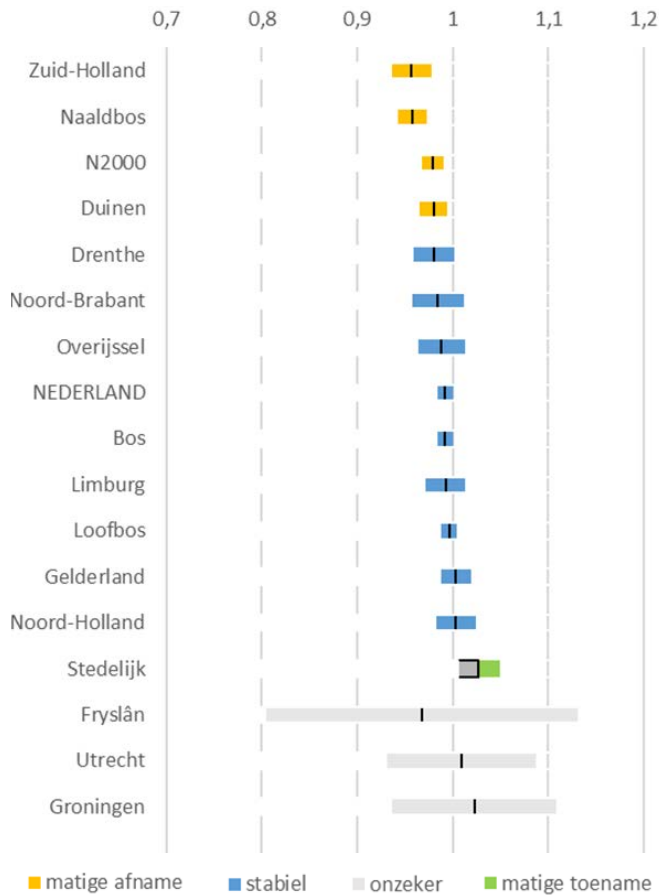
Er is nog steeds een opvallend verschil in de trends in loof- en naaldbos. In loofbos is de populatie stabiel, maar in naaldbos is sprake van een matige afname. In de meeste provincies is de trend inmiddels ook stabiel. Naast Nederland is de trend in vergelijking met vorig jaar ook in Drenthe en het bos van een matige afname naar stabiel verschoven. Daarnaast is de trend in Noord-Brabant van onzeker naar stabiel verschoven. Een andere positieve ontwikkeling laat de trend in de stedelijke omgeving zien, deze is verschoven van onzeker naar matige toename.

Eekhoorn

Bron: NEM (Zoogdierverseniging, CBS), 2022

Figuur 7. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de eekhoorn in Nederland in de periode 1996-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

Figuur 8. Trends van eekhoorn in de periode 1996-2021 in Nederland, de provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen. Weergegeven zijn de richtingscoëfficiënten van de trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, blauwe, groene of grijze balk).

Als we de trendbeoordelingen over de gehele periode vergelijken met die van de laatste twaalf jaar, dan zijn daar enkele verschillen te zien. In een aantal gevallen schuift de trend op naar een positiever niveau. Bij de rest wordt de trend onzeker en in veel gevallen heeft dat te maken met een herstel in die gebieden. Maar dat herstel is dan nog niet zo groot dat de trend daadwerkelijk naar een positieve trend gaat.

Voor onderzoek naar ziekten bij eekhoorns zijn we nog steeds op zoek naar verse dode eekhoorns. Daarom hier nog eens de oproep om verse dode eekhoorns die niet langs de weg liggen aan te melden bij het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC). Daarbij is het van groot belang dat dieren binnen 24 uur na overlijden veilig gesteld worden om onderzoek naar ziekten uit te kunnen voeren. Na melding neemt het DWHC contact op met de melder om te kunnen beslissen of het dier in aanmerking komt voor onderzoek en er eventueel een koerier ingeschakeld wordt om het dier op te halen. Te onderzoeken dieren mogen niet ingevroren worden, wel mag er gekoeld worden.

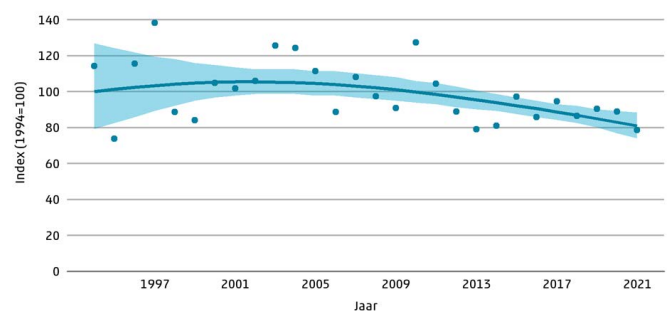
Tabel 3. Trends van eekhoorn over de periode 1996-2021 en 2010-2021, alleen voor gebieden waar deze van elkaar verschillen (-- sterke afname, - matige afname, -/+ stabiel, + matige toename, ++ sterke toename, ? onzeker).

	trend 1996-2021	trend 2010-2021
N2000	-	-/+
Nederland	-/+	+
Bos	-/+	+
Duinen	-	?
Naaldbos	-	?
Zuid-Holland	-	?
Drenthe	-/+	?
Overijssel	-/+	?
Noord-Holland	-/+	?
Noord-Brabant	-/+	?
Limburg	-/+	?

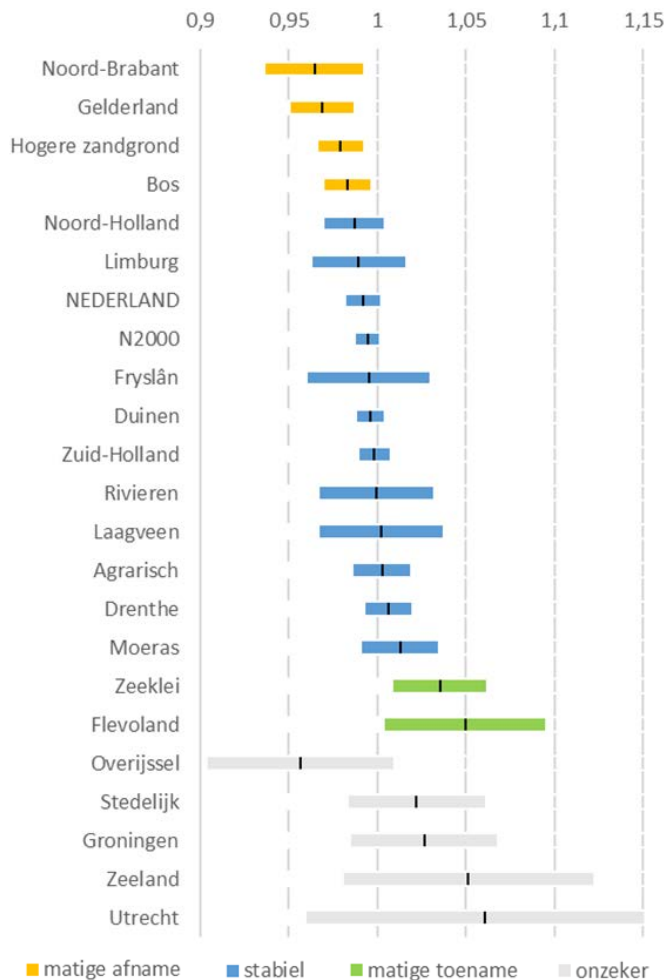
Vos

De ontwikkeling van de vos in Nederland over de periode 1994-2021 is net als voorgaande jaren stabiel (figuur 9, n=1315). Al laat 2021 wel een relatief laag niveau zien. Ook in Friesland, Drenthe, Noord-Holland, Zuid-Holland, Limburg, agrarisch gebied, laagveengebied, moeras, rivierengebied, duinen en Natura2000-gebieden is de stand stabiel (figuur 10). In vergelijking met vorig jaar is de trend voor een aantal gebieden veranderd. In Limburg is de trend verschoven van een matige afname naar een stabiele populatie. In het bos en op de hogere zandgronden is de trend juist veranderd van een stabiele situatie naar matige afname. In Noord-Brabant is de trend veranderd van een onzekere trend naar matige afname.

Vos

Figuur 8. Trends van eekhoorn in de periode 1996-2021 in Nederland, de provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen. Weergegeven zijn de richtingscoëfficiënten van de trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, blauwe, groene of grijze balk).

Figuur 10. Trends van vos in de periode 1994-2021 in Nederland, de provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen. Weergegeven zijn de richtingscoëfficiënten van de trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, blauwe, groene of grijze balk).

Als we de trends over de gehele periode vergelijken met de trends van de laatste twaalf jaar, dan zijn daar enkele verschillen te zien. Op de hogere zandgronden verschuift de trendbeoordeling van afname over de hele periode naar stabiel bij de recente twaalf jaar. (tabel 4). Maar bij veel veranderingen is de verandering andersom en is de recente trendbeoordeling negatiever (afname) of onzeker.

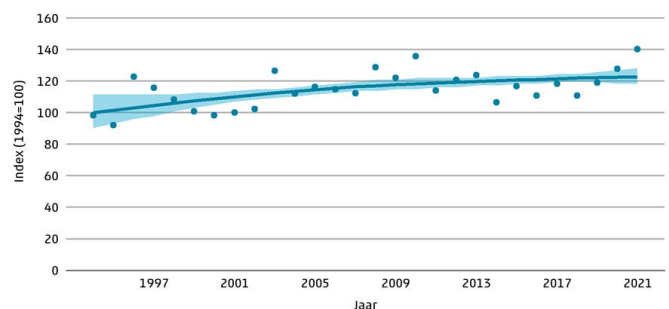
Ree

De ree is in Nederland in de periode 1994-2021 matig toegenomen (figuur 11, n=2467). In de meeste provincies is er sprake van een stabiele trend (figuur 12). Noord-Holland is met een sterke afname nog steeds een negatieve uitzondering. In vergelijking met vorig jaar zijn er geen veranderingen in de trendbeoordelingen.

Tabel 4. Trendbeoordelingen van vos over de periode 1994-2021 en 2010-2021, alleen voor gebieden waar deze van elkaar verschillen (-- sterke afname, - matige afname, -/+ stabiel, + matige toename, ++ sterke toename, ? onzeker).

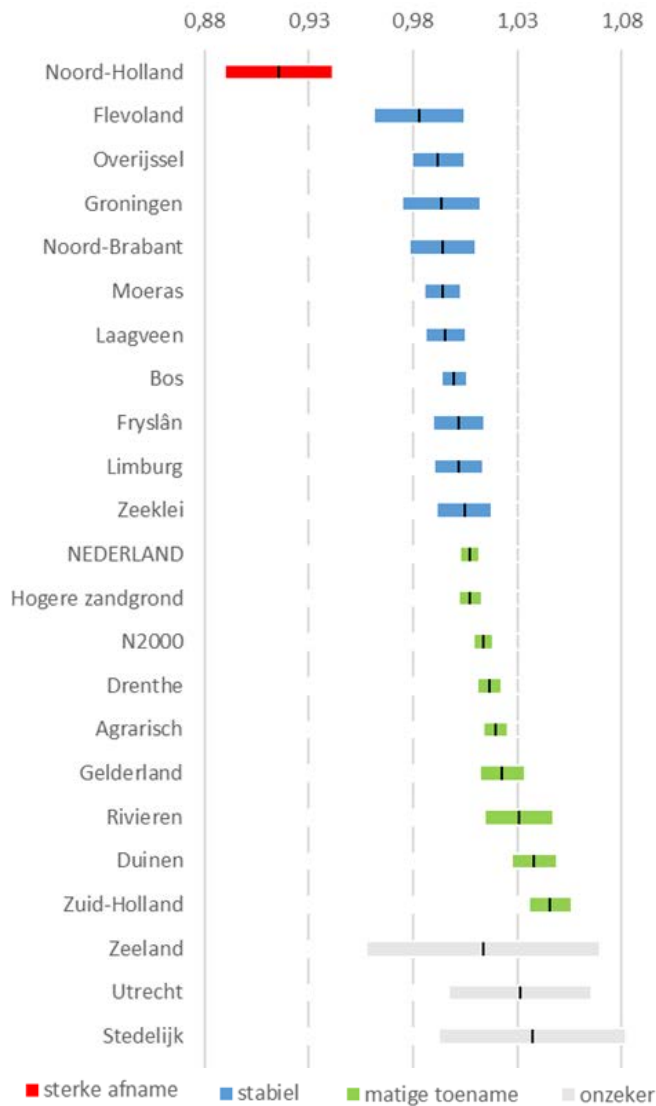
	trend 1994-2021	trend 2010-2021
Hogere zandgrond	-	-/+
Nederland	-/+	-
N2000	-/+	-
Duinen	-/+	-
Moeras	-/+	-
Zuid-Holland	-/+	-
Zeeklei	+	-/+
Bos	-	?
Gelderland	-	?
Fryslân	-/+	?
Noord-Holland	-/+	?
Rivieren	-/+	?
Laagveen	-/+	?
Flevoland	+	?

Ree

Bron: NEM (Zoogdierverseniging, CBS), 2022

Figuur 11. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de ree in Nederland in de periode 1994-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

Figuur 12. Trend van ree in de periode 1994-2021 in Nederland, de provincies, fysisch-geografische regio's en begroeiingstypen. Weergegeven zijn de richtingscoëfficiënten van de trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (rode, oranje, blauwe, groene of grijze balk).

In tabel 5 staat weergegeven hoe de trends over de gehele periode zich verhouden tot de trends over de laatste twaalf jaar (alleen als ze onderling in beoordeling verschillen). De meeste verschillen hebben betrekking op een verschuiving van een matige toename naar een stabiele populatie in de laatste twaalf jaar. Opvallend is dat de trend in Noord-Holland voor de laatste twaalf jaar onzeker is. Mogelijk wijst dit op een herstel van deze populatie, maar dat zal de tijd moeten leren.

Egel

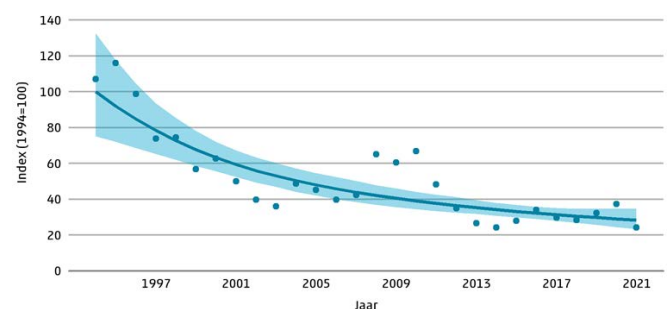
De trend van de egel laat over de periode 1994-2021 een matig afnemende populatie zien (figuur 13, n=419). In Drenthe is er zelfs sprake van een sterke afname, al is het betrouwbaarheidsinterval nogal groot (standaardfout 0,025, figuur 14), waardoor de omvang van de afname minder nauwkeuring

Tabel 5. Trendbeoordelingen van ree over de periode 1994-2021 en 2010-2021, alleen als ze onderling verschillen (-- sterke afname, - matige afname, -/+ stabiel, + matige toename, ++ sterke toename, ? onzeker).

	trend 1994-2021	trend 2010-2021
Nederland	+	-/+
N2000	+	-/+
Zuid-Holland	+	-/+
Hogere zandgronden	+	-/+
Drenthe	+	-/+
Duinen	+	-/+
Rivieren	+	-/+
Utrecht	?	+
Flevoland	-/+	?
Groningen	-/+	?
Noord-Holland	--	?

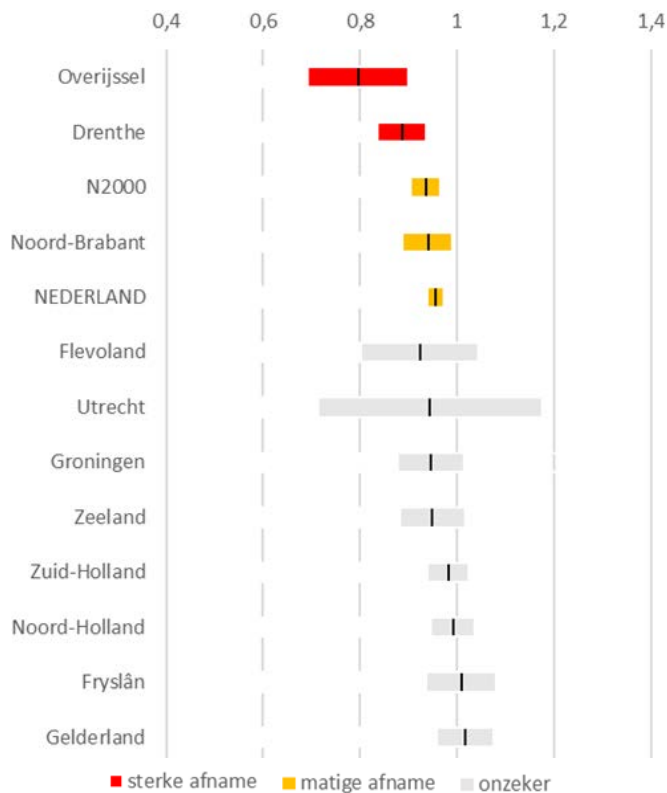
kan worden vastgesteld. Ook in Overijssel is sprake van een sterke afname, maar met een nog groter betrouwbaarheidsinterval (standaardfout 0,052). In Noord-Brabant en de Natura2000-gebieden laat de egelpopulatie een matige afname zien. In de meeste provincies is de trend onzeker. Het aantal telgebieden waar egels worden gemeld is per provincie dan ook klein. De extreme droogte in de zomers van 2018, 2019 en 2020 kan in veel (droogtegevoelige) gebieden problematisch zijn geweest voor een succesvolle voortplanting. In vergelijking met vorig jaar zijn de trendbeoordelingen niet veranderd. Nu dit jaar weer een heel droog jaar is en de opvangen als gevolg daarvan vol zitten met verzwakte egels, mag verwacht worden dat de egelpopulatie zich in 2022 waarschijnlijk niet gaat herstellen.

Egel

Bron: NEM (Zoogdierverseniging, CBS), 2022

Figuur 13. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de egel in Nederland in de periode 1994-2021 (bron: ZV/CBS).

Figuur 14. Trends van egel in de periode 1994-2021 in Nederland en de provincies. Weergegeven zijn trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, blauwe, groene of grijze balk).

Er zijn drie gebieden waar de trendbeoordeling over de gehele periode verschilt met die van de laatste twaalf jaar (tabel 6). In al deze gevallen is de trend voor de laatste twaalf jaar onzeker.

Tabel 6. Trends van egel over de periode 1994-2021 en 2010-2021, alleen als ze onderling verschillen (-- sterke afname, - matige afname, +/- stabiel, + matige toename, ++ sterke toename, ? onzeker).

	trend 1994-2021	trend 2010-2021
Drenthe	--	?
Noord-Brabant	-	?
N2000	-	?

Bunzing, hermelijn en wezel

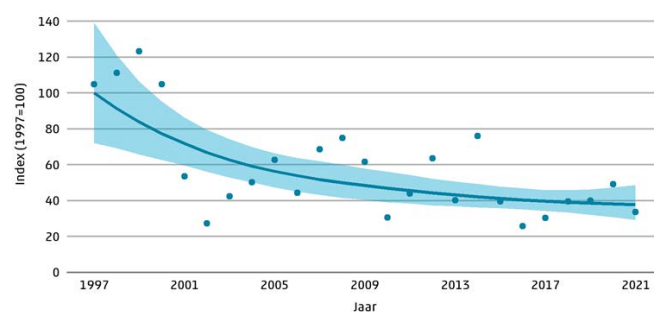
Van de drie kleine marterachtigen zijn helaas zo weinig telgegevens dat de betrouwbaarheid van trendberekeningen doorgaans zeer beperkt is (relatief hoge standaardfouten). Voor wezel en bunzing wordt echter een significante trend berekend en wel een matige afname over de periode 1997-2021 (figuur 15, relatief grote standaardfout; 0,021 voor wezel en 0,018 voor bunzing). Vorig jaar was de trend voor bunzing nog onzeker. De trend voor hermelijn is nog wel onzeker. De drie soorten zijn over de jaren heen waargenomen in een beperkt aantal telgebieden

(wezel 101, hermelijn 144, bunzing 139). Helaas zijn die telgebieden lang niet allemaal jaarlijks geteld en laten deze soorten zich maar weinig zien. Dat maakt de index gevoelig voor invloeden die met toeval te maken hebben en significante trendberekeningen op bijv. provinciaal niveau onmogelijk. Wanneer we de drie soorten samennemen, dan wordt de onzekerheid een stuk kleiner (standaardfout 0,011), en dan is er sprake van een matige afname over de periode 1997-2021 (figuur 16, n=332).

Figuur 15. Trend van de kleine marterachtigen in de periode 1997-2020 in Nederland. Weergegeven zijn trends (zwarte streep: <1 is een afname en >1 een toename, hoe verder het getal van 1 hoe sterker de af- of toename) en de 95% betrouwbaarheidsintervallen (oranje, e of grijze balk).

Kleine marters

Bron: NEM (Zoogdierverseniging, CBS), 2022

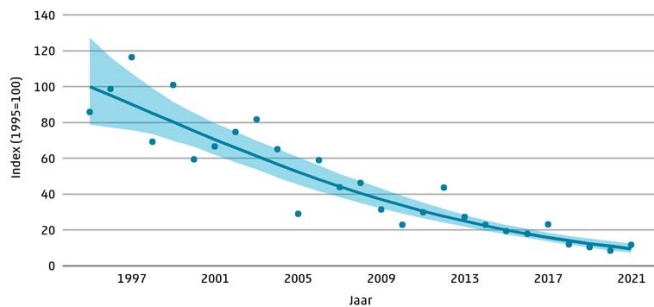
Figuur 16. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de combinatie wezel, hermelijn en bunzing in Nederland, in de periode 1994-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

Muskusrat

In de periode 1995-2021 is de populatie van de muskusrat sterk afgenomen (figuur 17, n=267). In vergelijking met 1995 is er in 2021 nog 14% van de populatie aanwezig. Dat wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de inspanningen van de muskusrattenbestrijding (zie Telganger najaar 2017). De waterschappen zetten in op het terugdringen van de muskusrat tot aan de landsgrenzen. De trend laat zien dat ze daarmee al een stukje op weg zijn. Er zijn steeds meer gebieden waar geen muskusratten meer worden waargenomen. Als het gaat lukken om de muskusrat tot aan de landsgrenzen terug te dringen, dan zal het aantal vangmiddelen aanzienlijk verminderen.

Een gunstig en welkom neveneffect daarvan is dat dan ook het aantal onbedoelde bijvangsten van allerlei zoogdieren, vogels en vissen kan gaan afnemen.

Muskusrat

Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2022

Figuur 17. Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de muskusrat in Nederland, in de periode 1995-2021 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

Zonder de hulp van de vrijwilligers, de vogelaars met hart voor zoogdieren, die de tellingen uitvoeren en de gegevens verwerken, is dit meetprogramma niet mogelijk. Wij willen hen allen van harte danken voor hun inzet en hopen dat zij daarmee nog vele jaren met veel plezier door zullen gaan. Daarnaast willen we de tellers die nog niet (of niet meer) meedoen opnieuw oproepen om de geringe tijdsinvestering die nodig is om zoogdierwaarnemingen door te geven, toch in dit meetnet te stoppen (alleen levende individuen en geen sporen). Ook Sovon willen we graag bedanken voor de bereidwillige medewerking, met name ook vanwege de positieve gevolgen van de wijzigingen bij de web-invoer van BMP gegevens en het beschikbaar stellen van de MUS gegevens.

NEM Dagactieve Zoogdieren: Vilmar Dijkstra (landelijk coördinator), Martijn van Oene & Tom van der Meij (CBS)